

Č E S K Á R E P U B L I K A
N Á L E Z
Ú s t a v n í h o s o u d u
J m é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl dne 16. června 2011 v senátu složeném z předsedy Vojena Güttlera a soudců Františka Duchoně a Elišky Wagnerové (soudce zpravodaj) ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **P. K.**, zastoupeného JUDr. Milanem Jebavým, advokátem, se sídlem Italská 1274/8, 120 00 Praha 2, proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 14. 12. 2010 sp. zn. 10 To 578/2010 a rozsudku Okresního soudu v Kolíně ze dne 5. 10. 2010 sp. zn. 2 T 151/2009, za účasti Krajského soudu v Praze a Okresního soudu v Kolíně jako účastníků řízení, se souhlasem účastníků řízení bez ústního jednání,

t a k t o :

I. Nerespektováním práv na spravedlivý proces garantovaných v čl. 36-40 Listiny základních práv a svobod bylo usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 14. 12. 2010 sp. zn. 10 To 578/2010 a rozsudkem Okresního soudu v Kolíně ze dne 5. 10. 2010 sp. zn. 2 T 151/2009 porušeno základní právo stěžovatele na osobní svobodu garantované v článku 8 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Tato rozhodnutí se proto r u š í .

O d ů v o d n ě n í :

I.

1. Ústavní stížností podanou k poštovní přepravě dne 21. 3. 2011 a doručenou Ústavnímu soudu dne 23. 3. 2011, tedy podanou ve lhůtě 60 dnů od doručení napadeného rozhodnutí [ust. § 72 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“)], se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí Krajského soudu v Praze a Okresního soudu v Kolíně s tvrzením, že jimi byla porušena jeho základní práva garantovaná v čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítané porušení svých základních práv spatřoval v tom, že nalézací soud nerespektoval základní zásady trestního řízení, zejména při hodnocení důkazů nepostupoval v souladu s ust. § 2 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „t. ř.“) a nerespektoval rovněž zásady vyplývající z ust. § 5 t. ř. (sic!, správně ust. § 2 odst. 5 t. ř.), zejména zásadu presumpce neviny (z ní vyplývající dvě pravidla: pravidlo *in dubio pro reo* a pravidlo, podle něhož musí být obviněnému vina prokázána a na to navazující zásadu, že doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení této povinnosti). Odvolací soud pak při rozhodování o odvolání rozhodnutí nalézacího soudu řádně nepřezkoumal a nepostupoval v souladu se shora uvedenými zásadami. Přitom námitky obsažené v odvolání zcela obecně (formálně) odmítl nebo se s nimi vypořádal ve zcela nedostatečné míře. Odvolací soud ve svém odůvodnění v mnoha směrech

opakuje skutečnosti uvedené v odůvodnění rozhodnutí nalézacího soudu, popř. i skutečnosti nové, které z provedeného dokazování vůbec nevyplývají.

3. Dle názoru stěžovatele skutečnost, že připustil, že s vozem jel, podrobil se všem úkonům včetně dechové zkoušky, při výslechu téže noci doznal, že před jízdou pil pivo a vodku, jakož i to, že si vzal auto bez vědomí majitele, neboť klíčky k němu jsou volně přístupné, nijak neprokazuje v návaznosti na to, že v hlavním líčení svoji výpověď zcela změnil, že by vozidlo skutečně řídil. Rozhodnutí o vině tak bylo opřeno o vlastní doznání stěžovatele krátce po činu, které učinil poté co celou noc strávil na Policii ČR a nadýchal 3,2‰ alkoholu, přičemž v hlavním líčení tuto výpověď odvolal. Žádný jiný důkaz nepřímý, natož přímý, z provedeného dokazování nevyplýnul, a to ani z výpovědi policistů. Tvrzení soudu, že stěžovatel byl nalezen policisty, když (blíže nezjištěni) lidé policistům uvedli, kdo s předmětným vozidlem právě přijel, z provedeného dokazování vůbec nevyplývá. V první řadě takovouto skutečnost zcela nevěrohodně uvedl v hlavním líčení jeden z policistů; uvedl však, že se jednalo o jednoho člověka, nikoliv o „lidi“, neuvedl, že ho viděli s vozidlem právě přijet, ale pouze jim údajně uvedl, že s vozidlem obžalovaný jezdí. Přitom všichni policisté vyslyšení v hlavním líčení si na žádnou z podrobností tohoto případu již nepamatovali, pouze všichni perfektně věděli, že obžalovaný byl plně schopen výslechu, ačkoliv jeho dechová zkouška vykazovala 3,2‰. Navíc je absurdní, že by policisté tak důležitého svědka, který měl vidět pachatele krátce po činu s vozidlem přijíždět, nejen že nevyslechli, ale ani nezjistili jeho totožnost. Závěr soudu, že v přípravném řízení stěžovatel vypověděl plnou pravdu a před soudem nikoliv, z provedeného dokazování nevyplývá. Kromě nepravdivé informace, že vozidlo řídil, v přípravném řízení tvrdil, že jej řídil bez vědomí majitele, což bylo provedeným dokazováním vyvráceno a trestní stíhání v tomto proti němu zastaveno. Rovněž tak výpověď v tom směru, co a kde před údajnou jízdou vypil, kterou učinil v přípravném řízení, byla nepravdivá a po pravdě to uvedl až před soudem.

4. Proto, s ohledem na výše uvedené, stěžovatel navrhl, aby Ústavní soud v záhlaví uvedené rozhodnutí Krajského soudu v Praze a Okresního soudu v Kolíně svým náležen zrušil.

5. Ústavní soud vyzval účastníky řízení, aby se vyjádřili k ústavní stížnosti, a aby sdělili, zda souhlasí s projednáním věci bez nařízení ústního jednání, přičemž byli poučeni, že nebude-li nesouhlas s upuštěním od ústního jednání vyjádřen explicitně, bude mít Ústavní soud za to, že souhlas byl udělen. Stěžovatel souhlas poskytl. Okresní soud v Kolíně prostřednictvím příslušného předsedy senátu 2 T Mgr. Oldřicha Volence odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí, přičemž neučinil účastnický návrh na rozhodnutí Ústavního soudu. Krajský soud v Praze se v Ústavním soudem stanovené lhůtě nevyjádřil. Podle ust. § 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu může Ústavní soud se souhlasem účastníků upustit od ústního jednání, nelze-li od tohoto jednání očekávat další objasnění věci. Účastníci souhlas poskytl a od ústního jednání bylo upuštěno.

II.

6. Ústavní soud si k posouzení námitek a tvrzení stěžovatele rovněž vyžádal spis Okresního soudu v Kolíně sp. zn. 2 T 151/2009, z něhož zjistil následující, pro řízení o ústavní stížnosti rozhodující skutečnosti.

7. Dne 25. 6. 2009 byl podle ust. § 179c odst. 2 písm. a) t. ř. Okresním státním zastupitelstvím v Kolíně podán návrh na potrestání stěžovatele pro spáchání trestného

činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle ust. § 201 odst. 1 a 2 písm. c) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, účinného do 31. 12. 2009 (dále jen „t. z.“). Trestním příkazem ze dne 29. 6. 2009 č. j. 2 T 151/2009-51 byl stěžovatel uznán vinným ze spáchání trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle ust. § 201 odst. 1 a 2 písm. c) t. z., jehož se měl dopustit tím, že „dne 9. 6. 2009 kolem 21.45 hod. řídil pod vlivem alkoholu v Kostelci nad Černými Lesy, ulicí Pražskou ve směru od Vyžlovky do centra města osobní motorové vozidlo ..., před domem č. p. 477 nezvládl jeho řízení, přejel do protisměru a narazil do zaparkovaného vozidla ..., přičemž dechovou zkouškou u obviněného bylo naměřeno téhož dne ve 22.12 hod. 2,96 promile a ve 22.18 hod. 3,22 promile alkoholu“. Stěžovateli byl uložen dle ust. § 201 odst. 2 t. z. s přihlédnutím k ust. § 314e odst. 2 t. ř. trest odnětí svobody v trvání 1 roku, jehož výkon byl dle ust. § 58 odst. 1 a ust. § 59 odst. 1 t. z. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 2 roků; podle ust. § 49 odst. 1 a ust. § 50 odst. 1 byl dále stěžovateli uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel v trvání 3 roků. Proti shora uvedenému trestnímu příkazu podal stěžovatel odpor.

8. Rozsudkem Okresního soudu v Kolíně ze dne 5. 10. 2009 č. j. 2 T 151/2009-154 byl stěžovatel uznán vinným ze spáchání trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle ust. § 201 odst. 1 a 2 písm. c) t. z., spočívajícího ve shora uvedeném jednání, za což byl odsouzen dle ust. § 201 odst. 2 t. z. k trestu odnětí svobody v trvání 1 roku, jehož výkon byl dle ust. § 58 odst. 1 a ust. § 59 odst. 1 t. z. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 2 roků; podle ust. § 49 odst. 1 a ust. § 50 odst. 1 t. z. byl dále stěžovateli uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel v trvání 3 roků; podle ust. § 228 odst. 1 t. ř. byla stěžovateli uložena povinnost zaplatit poškozené pojišťovně částku ve výši 29 769 Kč. K důvodům svého rozhodnutí uvedl okresní soud, že obviněný doznal ve výpovědi podezřelého, která byla čtena, že řídil pod vlivem alkoholu osobní automobil, tak jak je uvedeno ve výroku rozsudku. K požití alkoholu uvedl, že před jízdou požil na ubytovně jedno pivo a čtyři velké panáky vodky a při jízdě ve směru od čerpací stanice do centra města ztratil kontrolu nad řízením, přejel do protisměru, kde narazil do zaparkovaného auta, z místa nehody odjel do areálu ubytovny v Pražské ulici cca 100 metrů daleko. Řízení automobilu pod vlivem alkoholu litoval. V hlavním líčení však trestnou činnost popřel s tím, že s vozidlem v uvedené době nejel a o tom, že se něco s vozidlem stalo, se dozvěděl tak, že na dvůr přijela policie, on vyšel na dvůr a teprve nyní zjistil poškození vozidla. Klíčky od auta byly volně přístupné a mohl je vzít kdokoli, neboť visely na nástěnce za dveřmi dílny. Protože mu bylo líto majitelky vozidla, tak z „mazáctví“ vzal vinu za jeho poškození na sebe. Dále uvedl, že se dohodl se spolupracovníkem F., který do firmy auto vzal, že zaplatí polovinu škody na něm, a to proto, že sestra F., majitelka vozidla, neměla peníze na opravu. Hájil se též tím, že usvědčujícím důkazem nemůže být doznání obviněného ve výpovědi podezřelého, učiněné několik hodin po činu v době, kdy měl v organismu více jak 3 promile alkoholu. Obviněný vysvětlil motiv svého jednání, proč se původně přiznal tak, že jeho chování může být sice obtížně chápatelné, ale je třeba vidět, že v době, kdy vypovídal, byl tak ovlivněn alkoholem, že nemusel myslet racionálně.

9. Soud považoval výpověď stěžovatele v hlavním líčení za zjevně účelovou, nepravdivou, vedenou snahou odvrátit trestní odpovědnost. Soud uvedl, že i když se policie spokojila s doznáním pachatele, který vypovídal ještě pod vlivem alkoholu a nepokusila se ani zajistit stopy z vozidla samého či svědky z řad osob, které jí na dvoře pomohly identifikovat pachatele, což je v rozporu s ust. § 2 odst. 5 t. ř., je k dispozici dostatek důkazů o vině stěžovatele. Jeho původní výpověď podezřelého je

evidentně prosta jakékoli manipulace a svědčí o spontánním vylíčení prožitých událostí. Pokud se v ní obviněný byl schopen bránit tomu, že by se zmocnil uvedeného motorového vozidla bez souhlasu oprávněné osoby a již tehdy uváděl, že klíče od vozidla byly volně dostupné, pak je zřejmé, že byl orientován a je nelogické, aby se přiznával k řízení automobilu pod vlivem alkoholu, pokud to nebyla pravda. Pokud vypověděl, že s autem jezdily i další osoby ve firmě, soud nevěří jeho vysvětlení, že je takovým altruistou, který se jen ze shora uvedeného důvodu přiznal k řízení auta v předmětné době a zavázal se k úhradě škody na něm spolu s F., což odporuje i způsobu života pachatele v dobách předchozích, kdy projevil opakovaně sklony k neplacení výživného a nyní by byl ochoten dobrovolně a bezdůvodně hradit škodu, kterou nezpůsobil. To, že je obviněný skutečně pachatelem, potvrzují svědeckými výpověďmi i policisté B., K. a M., i když si případ nepamatují podrobně. B., který obviněného vyslýchal jako podezřelého, vysvětlil alespoň v obecné rovině, že i při ovlivnění alkoholem byly schopnosti vyslýchaného podat pravdivý obraz událostí zachovalé a to s odkazem na různou toleranci osob ohledně alkoholu s tím, že někdo není schopen vypovídat, logicky uvažovat, rozumět čtenému třeba již při 1 promile, jiný je i při 3 promile výslechu schopen. To byl dle něj i případ obviněného, který ze stejných důvodů nebyl odvezen ani na záchytnou stanici jak to bývá obvyklé u osob, u kterých se vliv alkoholu projevuje výrazně na jejich chování a výslechu schopny nejsou. Soud sice nepovažoval postup policie spočívající ve výslechu podezřelého pod vlivem alkoholu za správné řešení situace, neboť může zavdávat možnost právě ke zpochybnění jeho obsahu, nutno ale odkázat na již uvedené hodnocení jeho obsahu, nasvědčující pravdivému obrazu událostí a logickému uvažování podezřelého v době jeho výslechu. Jen pro úplnost je možno dodat, že tolerance osob k požitému alkoholu je skutečně různá, výslech podezřelého se konal více jak 4 hodiny od provedení dechových zkoušek, hladina alkoholu klesala a tak ovlivnění vyslýchaného alkoholem muselo být nižší než naměřené 3 promile a pokud si obviněný pamatoval podstatné okolnosti případu i to, kde a kolik alkoholu vypil, jak a proč havaroval, není důvod této původní verzi nevěřit.

10. Důkazem o vině obviněného je pak i výpověď svědka K. a M.. I když policisté na místě nezajistili stopy vedoucí k pachateli ohledáním poškozeného vozidla a nezapsali údaje k osobám případných svědků z řad osob, které identifikovaly pachatele a zjevně se spokojili s tím, že jej zajistili a on tehdy svůj čin nepopíral, svědek K. alespoň logicky popisuje právě identifikaci pachatele, k níž došlo podle něj tak, že se na dvoře, kde bylo poškozené vozidlo, ptali několika lidí na to, kdo jej řídil, postupně se dostali až k obviněnému, který měl být v domku ještě se 2 - 3 lidmi, tedy nebyl v té době jediným přítomným pracovníkem firmy, jak tvrdí ve své verzi výpovědi z hlavního líčení. Ani tento svědek neuvádí u podezřelého žádné problémy při komunikaci a kontaktu s ním. Svědek M. pak uvádí, že na dvoře vytěžovali nějaké lidi a ti jim přímo řekli, že s vozidlem přijela konkrétní osoba, obviněný, jehož podle informací našli v domku, kde byl ještě s dalšími lidmi a k řízení auta se přiznal. I podle tohoto svědka podezřelý normálně komunikoval, neměl problémy. Ve prospěch obviněného svědčil svědek F., spolupracovník obviněného, který uvedl svůj názor, že obviněný s vozidlem nehavaroval, neboť s ním mluvil ráno po nehodě, obviněný nic takového neřikal a ke klíčům i k vozidlu byl volný přístup. Navíc už obviněného nějakou dobu zná a nezaznamenal u něj řízení motorového vozidla pod vlivem alkoholu. Soud nepovažuje toto svědectví za věrohodné. Sam svědek potvrzuje, že s vozidlem jezdilo více lidí. Jeho vysvětlení, proč jen on a obviněný jsou tak vstřícní, že se podílejí na náhradě škody majitelce vozidla, pouze tím, že jemu sestra auto půjčila, proto se za něj cítil odpovědný

a obviněný byl jediný svolný, nepovažuje soud za akceptovatelné. I ostatní uživatelé tohoto vozidla k němu či jeho majitelce museli totiž mít přinejmenším stejný vztah jako obviněný, ba spíše ještě větší, pokud o něj pečovali i nákupem pohonných hmot a oleje. Jeden z nich měl být dokonce majitelem firmy, tedy osobou za ni odpovědnou a jistě movitější než obviněný, druhý otcem svědka, tedy i otcem majitelky auta a právě oni, nikoli „cizí“ člověk jakým byl obviněný, by měli mít zájem na nápravě věci. Je též nelogické, aby se obviněný nesvěřil právě svědkovi s tím, že se na polici doznal k poškození auta z „mazáctví“, když při rozmluvě byl orientovaný, věděl co dělá. Události ohledně nehody popisují svědkyně D. a S., které slyšely ránu, vyběhly na ulici a viděly nabourané auto souseda K. a vyslechly svědectví muže, který měl sledovat jízdu vozidla, jež automobil poškodilo a popsals ji jako „motání se“ ze strany na stranu.

11. Odvolání stěžovatele bylo Krajským soudem v Praze usnesením ze dne 14. 12. 2010 č. j. 10 To 578/2010-174 podle ust. § 256 t. ř. zamítnuto, když odvolací soud dospěl k závěru, že skutkové závěry okresního soudu nevzbuzují pochybnosti a námitky podaného odvolání nemohou obstát. Okresní soud své rozhodnutí podrobně odůvodnil a na úvahy a závěry tam obsažené lze plně odkázat. Stručně možno shrnout, že rozhodnutí o vině obžalovaného je opřeno o jeho vlastní doznání krátce po činu, o výpovědi policistů o tom, jak pachatele hledali a našli, jakož i logickým spojením všech zjištěných okolností. Vozidlo, jehož řidič poškodil neopatrnou jízdou zaparkovaný automobil svědka K., bylo zjištěno bez pochybností, zjištěno rovněž bylo, že šlo o služební vozidlo, s nímž jezdil především obžalovaný. Ten byl také vzápětí po nehodě nalezen policisty, když (blíže nezjištěni) lidé v místě, kde byl vůz zaparkován, policistům uvedli, kdo s ním právě přijel. Obžalovaný se nijak nebránil, připustil, že s vozem jel, podrobil se všem úkonům včetně dechové zkoušky, při výslechu téže noci doznal, že před jízdou pil pivo a vodku, jakož i to, že si vzal auto bez vědomí majitele, neboť klíčky k němu jsou volně přístupné. Stěží by se takto zachoval, kdyby, jak nyní tvrdí, s vozidlem nejel a jen ze zvědavosti vyšel na dvůr, když tam přišla policie. Ze skutečnosti, že jeho nadřízený (velkoryse) později uvedl, že automobil měl obžalovaný k dispozici pro jízdy pracovní i soukromé, nelze dovodit, že byl obžalovaný ve stavu, v němž by přiznal cokoliv, jak namítá v odvolání. Je naopak zřejmé, že obžalovaný si byl vědom toho, že by si stěží ve stavu, v jakém byl, mohl vozidlo vzít, byl-li by jeho majitel, resp. oprávněný uživatel přítomen. Právem pak zdůrazňuje nalézací soud, že okolností jednoznačně nasvědčující vině obžalovaného je i jeho závazek uhradit škodu, která byla při střetu s vozidlem svědka K. způsobena. Tvrzení, že tak obžalovaný činí z lítosti nad majitelkou auta či ze solidarity skutečně neobstojí; stěží by se takto charitativně zachoval ten, kdo byl v rozhodném období dvakrát stíhán za neplacení výživného pro vlastní děti. Jestliže za této důkazní situace obžalovaný po více než roce u hlavního líčení popíral, že by to byl on, kdo s autem jel, okresní soud důvodně toto jeho tvrzení odmítl jako nepravdivé. Podle názoru krajského soudu v tomto případě žádné pochybnosti o vině obžalovaného nevznikají.

12. Ústavní soud považuje za nutné zdůraznit zejm. následující listiny a důkazy:

- a) Stěžovatel ve výslechu podezřelého dne 10. 6. 2009 v 2:33 hod. vypověděl: *„Dne 9. 6. 2009 okolo 21:45 hod. jsem řídil služební motorové vozidlo ... v Kostelci nad Černými Lesy a jel jsem po ul. Pražská ve směru od čerpací stanice jako do centra města. Při jízdě jsem se plně nevěnoval řízení vozidla, a proto jsem ztratil kontrolu nad řízením a přejel jsem s autem do protisměru, kde jsem narazil do nějakého zaparkovaného auta. Poté jsem služební auto zaparkoval do dvora areálu*

ubytovny ... Vozidlo bylo před jízdou zaparkované v areálu ubytovny, auto jsem si zapůjčil bez vědomí majitele ... Před jízdou jsem požil 1x10 stupňové pivo a 4 velké panáky vodky...“

- b) V hlavním líčení dne 5. 10. 2010 vypověděly svědkyně D. a S., že si toho již mnoho nepamatují, uslyšely ránu, vyběhly na ulici, kde uviděly nabourané auto svědka K., po chvíli přijel nějaký muž, který jim sdělil, že nespécifikovaný vůz, viník nehody, zajel do blízkého dvora, přičemž řidič byl zjevně opilý (č. l. 148 a 149).
- c) V hlavním líčení dne 5. 10. 2010 vypověděl svědek B., že si k věci již nic nepamatuje, že má svědčit se dozvěděl ráno a na chodbě mu kolegové sdělili, že se jedná o nějakou dopravní nehodu, nepamatuje si, zda a jaké úkony ve věci prováděl, ani na průběh výslechu. (č. l. 149).
- d) V hlavním líčení dne 5. 10. 2010 vypověděl svědek K., že po příjezdu do dvora se ptali několika lidí, až se dostali ke stěžovateli, „*který sám řekl, že s tím autem přijel on*“; žádné stopy z auta nezajistili, nezajistili svědky, kteří uvedli jako řidiče stěžovatele, když vycházeli z jeho doznání (č. l. 150).
- e) V hlavním líčení dne 5. 10. 2010 vypověděl svědek M., že šli do dvora, kde nějak zjistili stěžovatele, „*dnes už vám neřeknu, jak jsme na něj přišli, který měl uvedený automobil řídit ... Co se týče toho, jak jsme přišli na obviněného..., bylo to tak, že nás prostě někdo poslal do toho domku, ale zdali nám řekli jméno nebo snad obviněného popsali, to už vám nepovím. On se nám na náš dotaz v domku přiznal ... Kde byly klíče od auta jsme nezjišťovali a ani žádné jiné důkazy ohledně řízení auta obviněným jsme nezajistili, vycházeli jsme z toho, že se nám přiznal ... Myslím, že to bylo i tak, že jsme to z něj museli, jak se říká „páčit“, co se stalo.“* (č. l. 151)

III.

13. Stěžovatel ve své věci nepodal dovolání [ust. § 265a a násl. t. ř.], a tak muselo být postaveno mimo rozumnou pochybnost, zda vyčerpal všechny procesní prostředky k ochraně svých práv, resp. zda mohly být námitky obsažené v ústavní stížnosti účinně uplatněny v rámci některého z dovolacích důvodů podle ust. § 265b odst. 1 t. ř. Ústavní soud ve své rozhodovací praxi netrvá na tom, aby v trestních věcech bylo vždy proti meritornímu rozhodnutí soudu druhého stupně podáno před napadením rozhodnutí ústavní stížností dovolání, ledaže by v ústavní stížnosti byly uplatněny takové námitky, které *prima facie* naplňují některý z dovolacích důvodů dle trestního řádu. To proto, že jak z hlediska zákonné úpravy dovolacích důvodů, tak i z pohledu judikatorní praxe Nejvyššího soudu (srov. námitky stěžovatele a např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2003 sp. zn. 11 Tdo 1041/2003) je zjevné, že požadavek Ústavního soudu na předcházející obligatorní dovolací přezkum byl by povětšinou formalistickým lpěním na využití zpravidla neefektivního opravného prostředku. Takový požadavek by navíc nevhodně oddaloval možnost ústavněprávního přezkumu rozhodnutí obecných soudů v těch případech, kdy stěžovatel pociťuje porušení kautel ústavnosti, aniž by současně měl za to, že v jeho věci existuje jakýkoliv dovolací důvod zakotvený v ust. § 265b t. ř. (viz usnesení sp. zn. IV. ÚS 430/11 ze dne 2. 3. 2011). S ohledem na obsah napadených rozhodnutí a na tvrzení obsažená v ústavní stížnosti, nemohl Ústavní soud dospět s žádoucí jistotou k závěru, že stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky k ochraně svých práv, jak je má na mysli § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, protože za takové prostředky zákon považuje výhradně prostředky umožňující efektivní obranu proti zásahu do ústavně zaručených práv a svobod. Současná rozhodovací praxe o trestních dovoláních nedává záruku, že všechny případy, které Nejvyšší soud

projednává z podnětu dovolání podaných obviněnými, jsou posuzovány z hlediska zachování ústavně garantovaných práv na spravedlivý proces, protože Nejvyšší soud v některých rozhodnutích explicitně nepřipouští meritorní přezkum z hlediska námitek týkajících se tvrzeného porušení procesního postupu předepsaného pro zjišťování skutkového stavu a hodnocení důkazů (ust. § 2 odst. 5 a 6 t. ř.), a to bez ohledu na závažnost důsledků pro spravedlivé rozhodnutí věci [čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, srov. nález sp. zn. I. ÚS 180/03 ze dne 2. 3. 2004 (N 32/32 SbNU 293)].

14. Poté, co Ústavní soud konstatoval, že ústavní stížnost je přípustná (ust. § 75 odst. 1 *a contrario* zákona o Ústavním soudu), je podána včas a splňuje ostatní náležitosti vyžadované zákonem [ust. § 30 odst. 1, ust. § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu], přistoupil k jejímu meritornímu projednání, přičemž dospěl k závěru, že je důvodná. Z ustálené judikatury Ústavního soudu vyplývá, že je ve svém rozhodování vázán *petitem* návrhu, nikoliv jeho odůvodněním a je oprávněn zkoumat porušení i jiných ústavně zaručených základních práv než těch, na něž stěžovatel v ústavní stížnosti odkazuje [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 259/05 ze dne 21. 3. 2006 (N 65/40 SbNU 647)]. Ústavní soud představuje soudní orgán ochrany ústavnosti [čl. 83 Ústavy České republiky, dále jen „Ústava“)]. Není součástí soustavy obecných soudů a nepřísluší mu právo dozoru nad rozhodovací činností obecných soudů. K takovému dozoru či kontrole je Ústavní soud oprávněn pouze za situace, kdy obecné soudy svými rozhodnutími zasahují do ústavně zaručených základních práv a svobod jednotlivce mj. tím, že při interpretaci jednoduchého práva zcela přehlédnou základní práva některého z účastníků řízení.

15. Právní stát zajišťuje ochranu základních práv a svobod soudní mocí, což je rozvedeno především v úpravě práva na spravedlivý proces v hlavě páté Listiny. Z myšlenky právního státu proto logicky vyrůstá i celé pojetí trestního řízení. I v trestním řízení musí být maximálně šetřeno práv a svobod jednotlivce, neboť bagatelizací účelu a způsobu vedení trestního řízení může dojít k neodůvodněným a nepřiměřeným zásahům do soukromé svobody jednotlivce. Každé trestní stíhání představuje *prima facie* střet mezi právem na osobní svobodu a veřejným zájmem reprezentovaným státní mocí označit škodlivá jednání pro společnost jako celek a pravomocí trestat pachatele takových jednání, a proto musí probíhat podle zásad spravedlivého procesu [srov. nález sp. zn. IV. ÚS 260/05 ze dne 17. 5. 2007 (N 86/45 SbNU 259)]. Trestní stíhání je však třeba považovat za omezení svobody jednotlivce a veřejný zájem na zjištění viny a na uložení trestu sloužící skrze působení individuální i generální prevence legitimuje omezení osobní svobody řádnou aplikací hmotného i procesního trestního práva.

16. Článkem 8 odst. 1 Listiny se v obecné rovině zaručuje každému jednotlivci osobní svoboda. Dle ustanovení čl. 8 odst. 2 věty první Listiny nesmí být nikdo stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Odstavec 2. citovaného článku tedy vytváří prostor a zároveň stanoví hranice pro omezení osobní svobody. Čl. 8 odst. 2 věta první Listiny představuje ochranu i proti eventuální libovůli některého z článků moci soudní [srov. nález sp. zn. I. ÚS 910/07 ze dne 23. 9. 2008 (N 156/50 SbNU 389)]. Pokud orgány činné v trestním řízení tento zákonem (trestním řádem) vymezený legitimní prostor překročí, například v důsledku nepřipustného nakládání s důkazy nebo v důsledku jejich nepřiměřeného hodnocení, porušují z ústavněprávního hlediska základní právo stěžovatele garantované čl. 8 odst. 1 Listiny

[srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 767/05 ze dne 10. 4. 2006 (N 81/41 SbNU 67) či nález sp. zn. IV. ÚS 335/05 ze dne 6. 6. 2006 (N 116/41 SbNU 453)]. Jinými slovy, při interpretaci a aplikaci základní právo omezujícího zákona je soud povinen postupovat tak, aby minimalizoval zásah do základního práva, a to výběrem (popřípadě výkladem aplikačních podmínek) prostředků, které mají vést k naplnění účelu zákonem sledovaného, tj. v případě trestního řádu především zjištění trestných činů řádným postupem orgánů činných v trestním řízení. V daném případě jde o ust. § 2 odst. 5 a 6 t. ř., která upravují postup při získávání a zejména při hodnocení důkazů, které musí šetřit tyto základní zásady trestního řízení. Řádnost postupu musí být z odůvodnění napadeného rozhodnutí seznatelná, a to ve smyslu zdůvodnění aplikovatelnosti ustanovení trestního řádu, na jejichž základě má být osobní svoboda následně omezena v návaznosti na zjištěný skutkový stav [srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 137/05 ze dne 22. 3. 2006 (N 66/40 SbNU 655)].

17. Princip presumpce nevinny vyžaduje, aby to byl stát, kdo nese konkrétní důkazní břemeno; existují-li jakékoliv rozumné pochybnosti, nelze je vyložit v neprospěch obviněného, resp. obžalovaného, ale naopak je nutno je vyložit v jeho prospěch. Z principu presumpce nevinny plyne pravidlo *in dubio pro reo*, dle kterého, není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny důvodné pochybnosti ve vztahu ke skutku či osobě pachatele, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, nutno rozhodnout ve prospěch obviněného [viz nález sp. zn. I. ÚS 733/01 ze dne 24. 2. 2004 (N 26/32 SbNU 239)]. Jakkoli vysoký stupeň podezření sám o sobě není s to vytvořit zákonný podklad pro odsuzující výrok [viz nález sp. zn. IV. ÚS 36/98 ze dne 13. 5. 1998 (N 54/11 SbNU 43)]. Jinak řečeno, trestní řízení vyžaduje v tomto ohledu ten nejvyšší možný stupeň jistoty, který lze od lidského poznání požadovat, alespoň na úrovni obecného pravidla „prokázání mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost“ (viz nález sp. zn. IV. ÚS 260/05). Podle názoru Ústavního soudu musí obecný soud dodržet vysoký standard i pokud jde o hodnocení vypovídací schopnosti a hodnověrnosti důkazu samotného. Jde-li o hodnocení důkazů, procesní předpisy sice ponechávají volnost soudci obecného soudu, avšak nemůže jít o úvahu absolutní, nevázanou na zkušenostmi prověřenou pravděpodobnost určitých skutečností. Důkaz musí být odrazem skutečných událostí a situací, což má garantovat, aby byl jednotlivec uznán vinným na podkladě objektivních a skutečností odpovídajících zjištění, protože pouze ona jsou způsobilá ospravedlnit krajní opatření spočívající zbavení jednotlivce jeho osobní svobody. Právě z tohoto důvodu Ústavní soud zformuloval určité principy vážící se k provádění a hodnocení důkazů, např. princip opomenutého důkazu, princip možnosti verifikace důkazů směřujících proti obžalovanému či zásadu zákazu deformace důkazů, v němž jde o zákaz vyvozování z důkazu takových skutkových zjištění, která při racionálním zhodnocení nevyplývají z provedeného důkazu, a lze dodat, že nejsou podporována ani obecnou zkušeností [nález sp. zn. II. ÚS 1975/08 ze dne 12. 1. 2009 (N 7/52 SbNU 73)].

IV.

18. Podle názoru obecných soudů je klíčovým usvědčujícím důkazem výpověď stěžovatele, učiněná do protokolu o výslechu podezřelého dne 10. 6. 2009 v 2:33 hod., která byla v souladu s ust. § 207 odst. 2 t. ř. čtena v hlavním líčení z důvodu změny výpovědi stěžovatele. Obecné soudy považovaly výpověď stěžovatele v hlavním líčení za nepravdivou, vedenou snahou odvrátit trestní odpovědnost (bod 9 a 11), když při svém doznání byl stěžovatel i přes skutečnost, že vypovídal pod vlivem alkoholu,

orientován a jeho výpověď byla prostá manipulace a svědčí o spontánním vyličení prožitých událostí; stěžovatelem uváděné důvody změny výpovědi (vliv alkoholu a solidarita s majitelkou vozidla) považovaly soudy vzhledem k jeho dosavadnímu způsobu života (neplacení výživného) za účelovou.

19. K jednotlivým důkazům, na základě kterých považovaly obecné soudy původní výpověď stěžovatele za pravdivou, a na základě kterých dospěly k závěru o vině stěžovatele, uvádí Ústavní soud následující:

- a) „*stěžovatel se v ní byl schopen bránit tomu, že by se zmocnil uvedeného vozidla bez souhlasu oprávněné osoby*“ – tento závěr je však v přímém rozporu s výpovědí stěžovatele jako podezřelého, který výslovně uvedl, že si předmětné vozidlo vzal bez vědomí majitele (bod 12 a);
- b) „*je nelogické, aby se přiznával k řízení automobilu pod vlivem alkoholu*“ – dle názoru Ústavního soudu se naopak nabízí několik logických možností, které plně korespondují s účelem a důvody toho, že doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu (blíže Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008, str. 23 a násl.);
- c) „*původní výpověď podezřelého je evidentně prostá jakékoliv manipulace a svědčí o spontánním vyličení prožitých událostí*“ – vzhledem k poměrně značnému časovému odstupu od spáchání dopravní nehody do příjezdu policie a zajištění stěžovatele se jedná o ničím nepodložené tvrzení obecného soudu;
- d) „*soud nevěří jeho vysvětlení, že je takovým altruistou, který se jen ze shora uvedeného důvodu přiznal k řízení auta v předmětné době a zavázal se k úhradě škody na něm spolu s F., což odporuje i způsobu života pachatele v dobách předchozích, kdy projevil opakovaně sklony k neplacení výživného*“ – jedná o ryze subjektivní hodnocení osoby stěžovatele, které však vychází z výše uvedeného předpokladu obecného soudu, že výpověď stěžovatele byla prostá manipulace, nadto je s podivem, že obecný soud se nikterak nepozastavuje nad skutečností, že i svědek F. se majitelce vozidla dobrovolně zavázal k úhradě poloviny škody (2 500 Kč) na vozidle (č. 1. 151).
- e) „*výslech podezřelého se konal více než 4 hodiny po provedení dechových zkoušek, hladina alkoholu klesala a tak ovlivnění vyslýchaného alkoholem muselo být nižší, než naměřené 3 promile*“ - výslech stěžovatele se konal v pozdních nočních hodinách a stěžovatel byl nepochybně silně ovlivněn alkoholem, tvrzení soudu o klesající hladině alkoholu pod naměřené 3 promile je opět ničím nedoložené, když naopak z provedených dechových zkoušek je patrné, že ve 22.12 hod. byla 2,96 promile a ve 22.18 hod. 3,22 promile alkoholu, tedy měla značně stoupající tendenci, přičemž hladina 3,22 nemusela být konečná.
- f) „*B., který obviněného vyslychal, vysvětlil alespoň v obecné rovině, že i při ovlivnění alkoholem byly schopnosti vyslýchaného podat pravdivý obraz událostí zachovalé*“ – k tomu Ústavní soud dodává, že svědek B. při výslechu jasně uvedl, že si k věci nic nepamatuje (bod 12 c) a svůj závěr o schopnosti stěžovatele vypovídat učinil pouze tautologií – „vyslycháme i osoby pod vlivem alkoholu, pouze však ty, jež jsou výslechu schopny (viz svědkův rozbor různé tolerance osob k alkoholu) → stěžovatel byl pod vlivem alkoholu a byl vyslychán, tudíž musel být výslechu schopen, nadto pokud obecný soud připustil, že stěžovatel byl ve stavu, kdy byl schopen vypovídat a podat pravdivý

obraz událostí, je nutno logicky dospět k závěru, že stejně tak byl schopen vypovídat nepravdu;

- g) „*obviněný si pamatoval podstatné okolnosti případu, jak a proč havaroval*“ - vzhledem k časovému odstupu od spáchání dopravní nehody do příjezdu policie, poměrně vágní výpovědi stěžovatele jako podezřelého a výpovědi policistů M. a K., kteří uvedli, že se stěžovatel doznal na základě jejich dotazů (dle svědka M. museli policisté doznání ze stěžovatele dokonce „páčit“) není nikterak prokazující skutečnost, že stěžovatel znal některé okolnosti nehody;
- h) „*obviněný si pamatoval i to, kde a kolik vypil alkoholu*“ – ve výslechu podezřelého uvedl stěžovatel, že vypil na ubytovně 1x10 stupňové pivo a 4 velké panáky vodky, přičemž na hlavním líčení dne 7. 9. 2010 již uvedl, že „*pil pivo a panáky, asi 8 piv a panáků nevím kolik. Bylo to v restauraci za poštou. Piva byla desetistupňová, panáky byly vodka, jednalo se o velké panáky*“ (č. 1. 139). Naměřené hladině alkoholu ve výši 3,22 promile však původní tvrzení stěžovatele neodpovídá, když orientační alkohol test (dostupný např. na <http://auto.idnes.cz/alkulacka.asp>) ukazuje u muže s váhou 60 kg při jednorázové konzumaci maximální hodnotu 1,9 promile alkoholu, přičemž množství alkoholu stěžovatelem uváděného na hlavním líčení již s naměřenou hodnotou alkoholu při dechové zkoušce koresponduje. Orgány činné v trestním řízení, včetně obecných soudů však nikterak tvrzení stěžovatele ohledně místa a množství alkoholu jím vypitého neprověřovaly a bez jakékoliv opory v provedených důkazech dokonce z původního tvrzení stěžovatele (zjevně však nepravdivého) činily závěry o pravdivosti jeho doznání;
- i) z výpovědi svědků M. a K. (policistů zasahujících u dopravní nehody) je patrné, že ti si k věci již téměř nic nepamatují, ke stěžovateli se dostali přes „*nějaké lidi*“, ze stěžovatele „*vypáčili*“ doznání, s čímž se spokojili a další důkazy nezajišťovali;
- j) svědkyně D. a S. se k otázce osoby, jenž řídila předmětné vozidlo nikterak nevyjadřovaly. Svědkyně S. dokonce na hlavním líčení dne 23. 2. 2010 uvedla, že předmětná nehoda se stala okolo 23:00 hod.

20. Trestní teorie i soudní praxe se ustálily na závěru, že obsah doznání obviněného se považuje za věrohodný jen tehdy, je-li jeho věrohodnost prokázána dalšími věrohodnými důkazy; nelze připustit možnost, aby ze způsobu obhajoby bylo usuzováno na vinu obviněného za neexistence nebo slabosti jiných usvědčujících důkazů nebo na ni usuzovat z osobních vlastností nebo jiných charakteristik obviněného, takový postup soudu by znamenal potlačování práva na obhajobu, byl by v rozporu s presumpcí neviny (bod 17) a s vyhledávací zásadou uvedenou v ust. § 2 odst. 5 t. ř. (bod 16, viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 4. 1968 sp. zn. 7 Tz 11/68). Z výše uvedeného (část II.) je patrné, že obecné soudy učinily závěr o vině stěžovatele pouze na základě jeho doznání, které však stěžovatel následně v hlavním líčení popřel a trval na své nevině, přičemž závěru o vině stěžovatele nenasvědčuje žádný další věrohodný přímý či nepřímý důkaz (bod 19). Již v okamžiku podání obžaloba trpěla důkazní nouzí, když výsledkem zasahujících policistů měly být nahrazeny výslechy jimi nezajištěných přímých svědků; v průběhu soudního řízení se orgány veřejné žaloby ani nesnažily tento stav řádným procesním způsobem zvrátit. Na tom nemůže nic změnit ani skutečnost, že si obecné soudy tohoto stavu byly vědomy, a proto se tímto momentem poměrně podrobně zabývaly. Závěr, ke kterému obecné soudy dospěly ohledně pachatelství a viny stěžovatele, se tak díky absenci přímých důkazů a díky nedostatečnosti nepřímých důkazů, na nichž byl založen, ocitl podle názoru Ústavního soudu v extrémním rozporu s provedenými důkazy (bod 17).

Jinými slovy řečeno, z provedených důkazů nelze bez porušení principu presumpce nevinny učinit závěr, že stěžovatel byl pachatelem skutku uvedeného v návrhu na potrestání (bod 7). Ostatně, kasační důvody tohoto rozhodnutí plně korespondují s výpovědí zasahujících policistů [bod 12 d) a e)] a s vlastním názorem nalézacího soudu (bod 9), který v odůvodnění napadeného rozhodnutí uvedl, že policie se spokojila s doznáním pachatele, který vypovídal ještě pod vlivem alkoholu a nepokusila se ani zajistit stopy z vozidla samého, či svědky z řad osob, které jí na dvoře pomohly identifikovat pachatele, což je v rozporu s ust. § 2 odst. 5 t. ř.

21. Ústavní soud proto uzavírá, že provedenými důkazy nebylo prokázáno jednoznačně a s nejvyšším možným stupněm jistoty, který lze od lidského poznání požadovat (tj. nebylo prokázáno mimo rozumnou pochybnost, bod 17), že to byl právě stěžovatel, kdo se dopustil skutku popsaného v návrhu na potrestání. S ohledem na výše uvedené Ústavní soud konstatuje, že se Krajský soud v Praze a Okresní soud v Kolíně dopustily porušení základního práva stěžovatele garantovaného čl. 8 odst. 1 Listiny (bod 16), a to v důsledku nerespektování základních práv garantovaných čl. 36-40 Listiny (body 15 a 17). Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a napadená rozhodnutí podle ust. § 82 odst. 3 písm. a) citovaného zákona zrušil.

P o u č e n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 16. června 2011

Vojen Güttler
předseda senátu